

ISBN: 978-625-7303-08-8

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

ketebe.com

Ketebe Yayınları: 408

Tarih

Yayın Yönetmeni

Furkan Çalışkan

Dizi Editörü

Yusuf Genç

Yayıma Hazırlayan

Hüsniye Gülsev Koç

Kapak

Harun Tan

Mizanpaj

Tamer Turp

1. BASKI

Şubat 2021
İstanbul

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 49619

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212.612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.

Cihangir Mah. Güvercin Cad.

No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok

Kat: 2 34310 Haramidere -

Avcılar / İstanbul Sertifika No: 44452

Tel: 212.412 17 00

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ne aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Tezkire-i Rumât

Okçular Kitabı

İnceleme - Metin - Sözlük

ABDULLAH EL-KÂTİB

HAZIRLAYANLAR

İBRAHİM HALİL TUĞLUK

ÖZKAN CİĞA

KETEBE

Abdullah El-Kâtib

“Reis-i tîr-endâzân-ı rikâb-ı hümâyûn” Abdullah Efendi, XVII. asrın ikinci yarısında yaşamış, Okmeydânî'nin meşhur meydân şeyhlerindedir. Eminönü Yeni Valide Camii kâtibi olarak yürüttüğü görevinden dolayı çeşitli kaynaklarda “Kâtib Abdullah Efendi” olarak da tanınır. Kâtib Abdullah Efendi'nin doğum yeri hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Müellifin yaşadığı muhit, genellikle İstanbul ve çevresi olarak düşünülmektedir. İstanbul Okmeydânî şeyhliği görevini vefatına kadar (1103/1691) devam ettirir. Çok iyi düzeyde kemankeş olan Abdullah Efendi, kendi adıyla anılan ve Lodos havasıyla atılan Abdullah Efendi [Dirhem] Menzili'ni 901 gezle açmış ve ana taşı diktirmiştir. Abdullah Efendi, Edirne'de IV. Mehmed'in huzurunda pertab ve puta okuyla ip altından atış yaptıktan sonra at üzerinde 24 bend atış yapmış ve padişahın takdirini kazanmıştır. Abdullah Efendi devrin önemli kemankeşleri arasında yer aldığı gibi cündilikte de oldukça mâhir bir kişiliğe sahiptir. Meydân şeyhliğiyle, okçuluk ilmiyle ve eserleriyle okçuluk tarihine büyük bir hizmet sunan Kemankeş Abdullah Efendi, 1103/1691 tarihinde vefat etmiş, cenazesi Eyyüb el-Ensârî'de Velî Efendi bahçesine giden yolun sağ tarafına defnedilmiştir. *Kâunnâme-i Rumât*, *Kavâidü'r-Remy* ve *Tezkire-i Rumât* Abdullah Efendi'nin elimizde bulunan başlıca eserleridir.

Prof. Dr. İbrahim Halil Tuğluk

1974 tarihinde Batman'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Batman'da tamamladı. 1996 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. 1996-2007 yılları arasında Batman ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. 2001 yılında Gazi Üniversitesi'nde “Lâ-Mekânî Şeyh Hüseyin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divânı'nın Tenkitli Metni” adlı teziyle yüksek lisansını 2007 yılında “Abbas Vesîm Efendi; Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği Divânı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi” adlı teziyle doktorasını tamamladı.

2007 yılında Adıyaman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalına Yrd. Doçent olarak atandı. 2011 yılında Doçent, 2016 yılında Profesör unvanını aldı. Yazarın yayımlanmış pek çok kitabı ile ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlanmış çok sayıda makalesi bulunmaktadır. *Ahmed Vesîm Divânı* (İnceleme Metni), (2010) *Enderunlu Hâmid Divânı* (İnceleme-Metin) (2010), *Divânçe İzmir Müftüsü Mehmed Said Efendi* (2016), *Bahâristân* (2020) yazarın yayımlanmış kitaplarından bazılarıdır. Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK halen Adıyaman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Öğretim Üyesi olarak çalışmaktadır. Yazar, evli ve dört çocuk babasıdır.

Dr. Öğr. Üyesi Özkan Ciga

1985 yılında Mardin'de doğdu. 2007 yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Yüksek Lisansını 2013 yılında Dicle Üniversitesi'nde *Süheyl ü Nev-bahâr (Metin-Aktarma-Art Zamanlı Anlam Değişmeleri, Dizin)* adlı teziyle tamamladı. Doktorasını 2018 yılında Adıyaman Üniversitesi'nde *Kıssa-i Seyyid Cüneyd ve Reşîde-i Arab Tercümesi (İnceleme-Metin)* adlı teziyle tamamladı. 2008-2010 yılında Mardin'de Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yaptı. 2010 yılında Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi'ne Araştırma Görevlisi olarak atandı. 2018 yılında ise Adıyaman Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne Dr. Öğr. Üyesi olarak atanan araştırmacı hâlen aynı üniversitede görev yapmaktadır. Kitap, makale, bildiri gibi bilimsel çalışmaları olan yazar, evli ve üç çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Kısaltmalar	9
Giriş	11

I. BÖLÜM

KÂTİB ABDULLAH EFENDİ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1. Hayatı	19
2. Eserleri	22

II. BÖLÜM

TEZKİRE-İ RUMÂT

(İnceleme-Metin-Dizin-Sözlük)

1. Muhtevâ	26
2. Dil Ve Üslûp	30
3. Nüshaların Tanıtımı	31
Metin Teşkilinde İzlenen Yöntem	37
(Metin)	39
Metin	41
Dizin	383
Sözlük	397
Kaynakça	409

ÖNSÖZ

Kültür, bir milletin temel dinamiklerinin bütünüdür. Kültür dinamikleri, oluştuğu şartlarla birlikte güncellenip yine kültürün bir parçası olarak yaşatılmaya devam ettirilmelidir ki o kültürün, hayatlarına yön verdiği milletler ve şahıslar hayatiyetlerini devam ettirsin.

Türk kültürü, uzun tarihi geçmişi içinde farklı coğrafyalarda birçok devlet bünyesinde aynı ruh ve hedefler altında hayatiyetini sürdürmüştür. Bu durum, bir taraftan zengin bir kültür hayatı oluşturmuş, diğer taraftan varlığının temel dinamikleri olarak geleceğe aktarılan zengin bir mirasa dönüşmüştür. Bu kültür unsurlarından bir kısmı, ait olduğu toplumun karakteristik özelliklerini yansıtır. Hatta birbirinden ayrılmaz, belki de onu yansıtan bir ayna hüviyetine bürünür.

Türk milletinin önemli karakteristik özellikleri arasında savaşçı bir ruha sahip olması sayılabilir. Bu yönüyle Türk kültüründe, savaş ve savaş malzemeleri açısından zengin bir kültür ve tasavvur dünyası oluşmuştur. Okçuluk, bu hayatın ve kültürün en temel özelliğidir. Bir ruh haline gelen bu durum, İslâmiyet'le birleşince/perçinleşince manevi bir boyut, hatta metafizik bir anlam kazanarak yaşamın asıl bir unsuru haline gelmiştir. Edebî metinler vasıtasıyla bu yaşam, kültür ve ruh tespit edilerek canlı tutulmuş bir miras halinde gelecek nesillere aktarılmıştır.

Bu metinlerin ele alınması geçmişle gelecek arasında kurulan/kurulacak köprü açısından oldukça değerlidir. Bu bağlamda Türk kültür ve edebiyatında bozkırdaki çetin savaşların doğurduğu koşullar neticesinde ok/okçuluk ile ilgili birçok eser yazılmıştır. Bu eserlerden biri de XVII. yüzyılda Abdullah el-Kâtib tarafından kaleme alınan *Tezkire-i Rumât*'tir.

Kütüphanelerdeki nüsha sayısı göz önünde bulundurulduğunda değeri daha da anlaşılacak olan bu eserin tespit edilen altı nüshasının tenkitli metni bu çalışmanın konusunu teşkil etmektedir.

Abdullah el-Kâtib'in meydân şeyhi olması, İstanbul Okmeydânı'na yapılan istilalara karşı durarak meydânı koruması, okçuluk/atıcılık geleneğini yeniden diriltmesi, okçuluk/atıcılık ile ilgili *Okçuluk Sicil Defteri* ve *Kavâidü'r-Remy* gibi birbirinden

değerli eserlerinin varlığı gibi işin erbabı bir müellif tarafından kaleme alınması *Tezkire-i Rumât*'ın önemini artırmaktadır.

Tezkire-i Rumât'ın önemine istinaden bu eserle ilgili farklı zamanlarda birçok çalışma yapılmıştır. Örneğin Kemal Edip Ünsel tarafından yapılan çalışmada, eser hakkında kısaca bilgi verildikten sonra metnin bir bölümü neşredilmiştir. Metin neşri tek nüsha üzerinde oluşturulmuş ancak diğer nüshalardan söz edilmemiştir.

Eser üzerine çalışmalarımız devam ederken İ. Aydın Yüksel ile A. Turgut Betin'in hazırladığı *Tezkire-i Rumât: Atıcılar Tezkiresi* adlı kitap yayınlanmıştır. Hazırlayanları tarafından "Takdim" yazısının ikinci cümlesinde "Fakat bunun ilmi olmak iddiasını taşımayan bir çalışma olduğunu zikretmek isteriz" ifadesinden de anlaşılacağı üzere söz konusu çalışmanın ilmi bir hüviyeti yoktur. Ayrıca bu çalışma, iki nüsha esas alınarak hazırlanmıştır.

Elinizdeki çalışma giriş, iki bölüm, metin, özel adlar dizini, sözlük ve tıpkıbasımdan oluşmaktadır. Çalışmanın girişinde tarihte Türk okçuluğu hakkında kısaca bilgi verildikten sonra okçuluğun Türk yaşamındaki önemine; kültüre, inanca, sanata ve dolayısıyla edebiyata yansımalarına değinilmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde müellifin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verildikten sonra ikinci bölümünde eserin kütüphanelerde tespit edilen altı yazma nüshasının tavsifi yapılmış ve metin oluşturulurken izlenen yöntem, maddeler halinde sıralanmıştır.

Tezkire-i Rumât'ta geçen yer ve şahıs adları "Özel Adlar Dizini"nde gösterilmiş, kitabın sonuna ise eserde bahsi geçen okçuluğa dair terim ve deyimlerin açıklamasının yer aldığı bir "Sözlük" eklenmiştir.

Bu çalışmanın tamamlanmasında emeği geçen Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak, Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal, Doç. Dr. Selim Somuncu ile öğrencilerimiz Neslihan Dokumacı, Selvi Doğan ve Esra Tunç'a teşekkür ederiz. Ayrıca bu eserin yayımlanma sürecinde büyük çaba sarf eden KETEBE yayınevi yönetici ve çalışanlarına şükranlarımızı sunarız.

İbrahim Halil TUĞLUK

Özkan CİĞA

Adıyaman, 2021

KISALTMALAR

A	Ankara Üniversitesi Yazma Eserler Katalođu Koleksiyon: Mustafa Con A 535
bk.	Bakınız
C.	Cilt
H	Hicri
Hız.	Hazret
hızl.	Hazırlayan
İ1	İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Ktp. Demirbaş Nu: NEKTY00334
İ2	İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Ktp. Demirbaş Nu: NEKTY02638
İ3	İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Ktp. Demirbaş Nu: NEKTY06892
M	Miladi
MÖ	Milattan Önce
MÜ	Michigan Üniversitesi Kütüphanesi
S.	Sayı
s.	Sayfa
T	Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserler Ktp. Envanter Nu: TSMK Y.Y. 36
vb.	Ve benzeri
vr.	Varak